

A mi dalaink

Népdaljegyzék nem csak cserkészeknek

A két világháború között a cserkészek révén kezdtek szélesebb körben terjedni az iratlan népdalaink, amelyeket „a hangok két nagy tanárja”, Bartók Béla és Kodály Zoltán századunk elején „felfedezett”, s azóta – avatott munkatársakat bevonva – fonográf-fal, magnetofonnal és kottafejekkel megörökített, vaskos kötetekben tudományosan feldolgozott és művészi alkotásokban is népszerűsített. Az egykori Magyar Cserkész Szövetség által 1927-ben megjelentetett (s később még tíz kiadást megért) 101 magyar népdal c. könyvecske lett kezdeti megalapozója, „fegyvertára” ennek a tevékenységnek, majd a cserkészmozgalom népi irányzatát erősítő, 1939 óta kibontakozott regös-cserkész mozgalom teremtett számára megfelelő szervezeti kereteket, bevált módszereket, lelkes fiatal „specialistákat”, akik az országszerte meg-

alakított „regös hadakban” a csapatokon belül és országjáró regös vándorlásokon végezték a néphagyomány értékei megismerésének, gyűjtésének és népszerűsítésének szolgálatát.

Napjainkban, a magyar cserkészélet újjáéledésének idején szükségesnek tartjuk, hogy a magyar cserkészek továbbra is öntudatos használói és terjesztői legyenek ősi népdalkincsünk legszebb darabjainak, beleillesztve ezt a tevékenységet a kidolgozás alatt álló új cserkészpróba-rendszerbe. Azt kívánjuk elérni, hogy cserkészeink – a cserkészpróbák fokozatainak megfelelően – meghatározott számú válogatott szép népdalt ismerjenek; elgondolásunk szerint az I. vagy újoncpróbánál az alábbi jegyzékben felsorolt 24 dalból 12-t, a II. próba megállásakor 48 dalból 36-ot, a III. próbánál 72 dalból 48-at, s az ún. regös próbánál – ez a specialistáktól elvárható „nagy ugrás” – valamennyi jegyzékbe vett népdalt, azaz 96-ot.

Jegyzékünkbe azokat a legértékesebb, legjellegzetesebb népdalokat válogattuk be, amelyek esztétikai, zenei, népköltészeti értéküknél, történeti kapcsolódásaiknál, a népeletet, népszokásokat tükröző vonatkozásaiknál, táji kötődésüknél fogva (esetleg a regöscserkész múlt hozzájuk fűződő emlékei miatt) legméltóbb képviselői népdalkultúránknak. Kezdeményezésünkkel az is célnk, hogy cserkészeink – határainkon innen és túl – olyan népdalismeretre tegyenek szert, mely minden előkészület nélkül, bármikor lehetővé teszi a közös éneklést.

Összesen 96 népdalt foglaltunk jegyzékünkbe. Legyen ez az akció a magyar cserkész felajánlása a honfoglalás 1100. évfordulójának 1995-ben esedékes ünnepségére.

A szövegek és a dallamok kiválasztásánál egyaránt szem előtt tartottuk a vázolt szempontokat. Az utóbbiak értékelésénél avatott szakemberek, *Olsvai Imre* és *Paksa Katalin* szíves segítségével érvényesíthettük zenefolklor-kutatásunk korszerű eredményeit. A dalanyag tagolásánál természetesen figyelembe vettük az életkor által befolyásolt érdeklődést és zenei készséget.

Az a reményeségünk, hogy jegyzékünket nem csak a cserkészek, hanem a pávakörök, népdalkörösök, táncházak is felhasználják repertoárjuk bővítésénél, tematikus népdalcsoakraik összeállításánál.

A kiválasztott dalok kottái és teljes szövegei néhány, a nagyobb könyvtárakban fellelhető kiadványban megtalálhatók.³ A dalok megtanulásához felhasználhatók a népdalokat, népdalfeldolgozásokat tartalmazó hanglemezek is.

Akciókat szeretnénk felhasználni egy kis zene-

¹*Vörösmarty Liszt Ferenchez* című, ma is bámulatosan időszerű ódájának elolvasása felerősítheti bennünk azokat a gondolatokat és elszánásokat, amelyek jelentőségét a „magyar zenei nagyhatalom” két említett „hírhedett zenészenek” tanításai az eltelt kilenc évtized során ismételten figyelmünkbe ajánlottak. Ha nincsenek is kéznél könyvespolcunkon azok a kötetek, amelyek „népben-nemzetben” gondolkodó újabb neves költőnknek az említett, *Vörösmarty-ódával* összehangzó üzenetét tartalmazó nagy verseit (*Illyés Gyula*: Bartók, Bevezető egy Kodály-hangversenyhez) magukba foglalják, keressük meg a könyvtárakban.

²*Balla Pétertől*, legszebb népdalaink páratlan hatású terjesztőjétől hallottam a fonográf szó igen szemléletes magyar megfelelőjét. Kár, hogy ez a pompás magyar elnevezés: *hangrovo* nem terjedt el.

³*Ének-zene a gimnázium I–III. osztálya számára*. Összeállította: *Lukin László* és *Ugrin Gábor*. (Tankönyvkiadó, Bp. 1990.) *Járdányi Pál*: Magyar népdaltípusok. (Akadémiai Kiadó, Bp. 1961.) *101 magyar népdal*. (*Karácsony Sándor* és *Mathia Károly* közreműködésével szerkesztette *Bárdos Lajos*, *Kodály Zoltán* előszavával.) – *Kis magyar daloskönyv*. (Szerk. *Balla Péter*) Soli Deo Glória kiadás. Bp. 1938. – 111 népi táncdal Összeállította *Rajeczky Benjámi* és *Gönyey Sándor*. Szerk.: *Martin György*. Zeneműkiadó. Bp. 1950. – Tiszán innen, Dunán túl. Szerk.: *Borsy Zoltán* és *Rossa László*. Zeneműkiadó. Bp. 1950.

szociológiai felmérésre is. Kérjük ezért a népzenei szakembereket és a pávakörök, népdalkörök avatott vezetőit, szíveskedjenek a Honismeret Szerkesztősége címére beküldeni annak a 12 népdalnak a jegyzékét, amelyeket terjesztésre leginkább alkalmasnak tartanak. Kérjük, indokolják is meg, hogy miért éppen a megjelölt 12 dalt választották.

Morvai Péter

Az I. próba dalai: 1. A jó lovas katonának, 2. Amott legel, 3. Arról alul kéken beborult az ég, 4. A Vidrócki híres nyája, 5. Béres vagyok, béres, 6. Csillagok, csillagok, 7. Debrecennek van egy vize, 8. Elindultam szép hazámból, 9. Engem hívnak Fábán Pistának, 10. Érik a szőlő, 11. Fúj, süvölt a Mátra szele, 12. Hej halászok, halászok, 13. Katona vagyok én, 14. Kecskemét is kiállítja, 15. Kis kece lányom (Szellő zúg távol), 16. Kiszáradt a tóbul, 17. Látod-e babám, 18. Porca havak esedeznek, 19. Repülj, madár repülj, 20. Fölszállott a páva, 21. Sej, huj Zsabri pajtás, 22. Szivárvány havasán, 23. Tiszán innen, Dunán túl, 24. Tőtik a nagyerdő útját.

A II. próba dalai: 25. Az, hol én elmenyek, 26. Cserfakereg bocskorunk (regőscserkész-induló), 27. Csongorádi gulyaállítás, 28. De szeretnék hajnalszillag lenni, 29. Én vagyok a kunsági fi, 30. Felülről fúj az őszi szél, 31. Hej, két tikom tavali, 32. Kifeküdtem én a magos tetőre (Ti magyarok már Istent imádjátok), 33. Kimegyek a doberdói harcterre, 34. Kirje, kirje kisdedecske, 35. Kocs-márosné, gyöngyviolám, 36. Madárka, madárka, 37. Magas kősziklának, 38. Megfogtam egy szunyogot, 39. Megölték a Basa Pistát, 40. Nem

kaszálok, nem kapálok, 41. Ó, mely sok hal, 42. Sej, Nagyabonyban, 43. Serkenj fel kegyes nép, 44. Szalárd alatt, 45. Szélrül legeljetek, 46. Szörnyű nagy romlásra készül Pannónia, 47. Telen, nyáron jökedvem van (Hajdútánc).

A III. próba dalai: 49. A csikósok, a gulyások, 50. A Csitári hegyek alatt, 51. Aj, sirass édesanyám, 52. Amoda a Kadarcs mellett, 53. A nagy bécsi kaszárnyára, 54. Béreslegény, jól megrakd a szekere, 55. El kéne indulni, meg kék házasodni, 56. Elmenyek, elmenyek, 57. Erdő, erdő, erdő, 58. Fölszántom a császár udvarát, 59. Gábor Áron rézágyúja, 60. Hallgassátok meg magyarim, 61. Hej, a Mohi hegy borának, 62. Huszárgyerek, huszárgyerek, 63. Huszárosan vágatom a hajamat, 64. Jászkunsági gyerek vagyok, 65. Jó gazdám volt nékem Balog, 66. Kincsem, komámasszony, 67. Summáját írom Eger várának, 68. Szaladj kuruc, 69. Szegény vagyok, szegénynek születtem, 70. Szól a fűgmadár, 71. Túl a Tiszán csikóslegény, 72. Vadkörtefa fehéret virágozik.

A regőspróba dalai: 73. A-B-C-D, rajtam kezdé, 74. Gerencséri utca 75. Ha még egyszer leány lennék, 76. Cifra palota, 77. A szarszói híres utca, 78. Aki szép lányt akar venni, 79. Hej, bura termett idő, 80. Erdőkön, mezőkön járó, 81. Mit búsulsz, kenyeres, 82. Hej, Vargáné káposztát főz, 83. Hortobágyon kivirult az ibolya, 84. Most szép lenni katonának, 85. Kossuth Lajos táborában, 86. János úr készül, 87. Hidló végén, padló végén, 88. Kondorosi szép csárdásné, 89. Összel érik babám, 90. Sej, barna kislány, mosogat, 91. Lement a nap a maga járásán, 92. Csinom Palkó, csinom Jankó, 93. Te vagy a legény Tyukodi pajtás, 94. Száraz tónak nedves partján, 95. Mikor gulyásbojtár vótam, 96. Bújdosik az árva madár.

Bács-Kiskun megyében is megtörtént a szervezeti megújulás. 1990. október 31-én az Országos Honismereti Szövetség megyénkbeli választmányi tagok kezdeményezésére tanácskoztak a honismereti aktivisták Kecskeméten a TESZ irodájában, amely otthont és anyagi segítséget nyújtott. A *helyzetelemzésről* szóló tájékoztató utáni vitát követő „alakuló közgyűlésen” a jelenlevők egyhangúlag elfogadták az *Alapszabályt* és kimondták a *Bács-Kiskun Megyei Honismereti Egyesület* megalakulását, melynek felvételét kértük az Országos Honismereti Szövetségbe. Ezzel egyidejűleg csatlakozási szándékukat nyilvánították a *Társadalmi Egyesületek Szövetsége* Bács-Kiskun Megyei Szövetségéhez.

Megválasztották a megyei *Honismereti Közlemények* című folyóirat új szerkesztőbizottságának elnökét dr. Sztrinkó István személyében, aki a megyei múzeum, mint intézmény vezetője támogatást ígért.

A megyei sajtóban – Petőfi Népe – felhívást adtunk közre, hogy megyénkbeli egyének és csoportok kapcsolódjanak egyesületünkhöz, készüljenek a legközelebbi közgyűlésre.

Dr. Mándics Mihály